

Música de

GRALLES

al Vendrell

Les Gralles del Baix Penedès
(El Vendrell)

Tocats de Canya
(El Vendrell)

Ganxets
(grallers del Baix Camp)

Auditori Pau Casals

Cicle de Tardor

Divendres 16 • Octubre 2009
10 vespre

Música de
GRALLES
al Vendrell

Concert dedicat als Macaris,
als seixanta anys de la seva fundació.

Albert Jané, *Carbassó*;
Joan Domingo, *Jan Macari, Macari*;
Jaume Esteve, *Casalta*;

I també a Macari Domingo, *Macari, vell Macari*;
Antoni Ollé, *l'Ollé*, i Josep Sonet, *Peces*

El llegat dels Macaris

Totes les formacions de grallers històriques deixen el seu llegat en la nostra música popular.

Els Macaris és una d'aquestes colles que ha sabut servir i transmetre una part important del patrimoni musical històric de les nostres contrades.

La deu d'aquest llegat musical dels Macaris prové de la forta influència que va tenir en la colla el mestratge del veterà graller Macari Domingo i Tort, *Macari*. En primer lloc com a iniciador en la gralla de tres dels seus sonadors i en segon terme com a membre actiu de la formació entre 1951 i 1952. L'experiència, i l'ampli coneixement del repertori de música popular del *Macari* pare, van ser adquirits durant la seva llarga activitat musical en colles d'anomenada com foren els Cetrons o els Felius. Macari Domingo va apropar els joves sonadors dels Macaris a les peces del repertori d'aquestes formacions, fet que va permetre la seva conservació com a música viva i la seva transmissió a noves generacions de sonadors.

Ningú pot discutir que els Macaris són hereus dels Felius. D'aquest fet en deixa constància, per si sol, el seu repertori de ballables i peces tradicionals, com ara havaneres, balls de bastons, ofertori... Un repertori que s'havia transmès d'oïda, sense partitura, del qual els Macaris en restaven coneixedors i dipositaris, i que, mercès als enregistraments fets amb la seva col·laboració i la posterior transcripció del material, es podrà preservar per sempre.

La colla neix l'any 1949, en plena recessió de formacions musicals. Els grallers de llavors eren pocs i vells, i un grup de jovent que s'incorporava al món de la gralla naturalment va ser benvingut, tot i que no hi van faltar tampoc les crítiques mediàtiques dirigides a la manera d'interpretar de la nova formació.

Els seus tres fundadors s'havien iniciat en el món de la cultura popular de la mà d'altres activitats. L'Albert Jané i Pascual, *Carbassó*, l'any 1945 com a bastoner, i després, l'any 1947, com a graller del ball de bastons del Vendrell. En Jaume Esteve i Oliva, *Casalta*, com a timbaler del ball de diables del Vendrell, i el 1947 com a timbaler de la colla del *Carboner*. En Joan Domingo i Puigibet, *Jan Macari*, es va iniciar com a graller amb el seu pare. I l'Antoni Ollé i Egea, *el Paleta*, com a casteller dels Nens del Vendrell.

Tots van rebre formació de veterans grallers de la colla dels Felius. En Joan Domingo, l'Albert Jané i l'Antoni Ollé van aprendre a tocar la gralla de la mà de Macari Domingo i Tort, *Macari*, quan era primera gralla dels Felius. En Jaume Esteve va aprendre a tocar el timbal amb Carles Mañé i Jané, l'*Arlà*, un altre graller i timbaler històric, que feia parella amb Macari Domingo, tocant de segona gralla, a la mateixa colla.

El nom dels Macaris, amb el qual identifiquem aquesta colla, no el trobem escrit fins a l'octubre de l'any 1952, quan Pere Català i Roca el recull a les pàgines del setmanari *Destino*, anotant que la colla està formada per Macari, pare; *Macari*, fill, i Jaume Casalta, fet que evidencia que l'origen del nom està relacionat amb aquesta etapa de la colla,

en la qual les dues generacions de Macaris grallers integraven el grup.

Durant el llarg període d'activitat d'aquesta colla, es diferencien fins a quatre etapes, que vindrien pautades en funció de l'entrada i sortida dels diferents sonadors integrants de la formació.

El període fundacional estaria integrat pel trienni 1949-1951. Els membres de la colla van ser els seus tres fundadors: Albert Jané, *Carbassó*, com a primera gralla; Joan Domingo, *Jan Macari*, com a segona gralla, i Jaume Esteve, *Casalta*, com a timbaler.

Una segona etapa, la del mestratge del *Macari* pare, comprèn el bienni 1951-1952. A principis de setembre de 1951, Albert Jané deixà la formació. El seu buit el va omplir Macari Domingo i Tort, el *Macari* pare, que durant aquesta etapa aportà la seva experiència, renom i repertori a la formació, alhora que, junt amb el seu fill, ensenyava a tocar la gralla a Antoni Ollé, perquè pogués incorporar-se a la colla. Tal com hem esmentat, és precisament en aquesta etapa quan per primera vegada surt a la llum per escrit el nom dels Macaris, com a identificador del grup.

Una tercera etapa de consolidació de la formació està compresa entre el 1952 i el 1964. Aquesta etapa es caracteritza per l'estabilització de la colla i la seva consolidació dins del món de la gralla del seu temps. El 1952 Macari Domingo deixà la formació i donà el relleu al seu nou deixeble Antoni Ollé, que s'hi integrà com a primera gralla, tot alternant la gralla amb l'activitat casteller. Potser és aquest el motiu pel qual es troben referències de la col·laboració esporàdica, durant aquesta època,

d'alguns grallers, com és el cas de Joan Company i Figueras, *Capblanc*, el 1958.

Aquesta formació canvia d'estructura l'any 1964, quan, arran de la visita que els Nens del Vendrell van fer a Pau Casals a Prada de Conflent el 10 d'agost, l'Albert Jané, que havia deixat els Astons, torna a formar part de la colla, i Jaume Esteve decideix retirar-se com a timbaler en actiu. Entre el 1964 i el 1965, la colla va recórrer a la col·laboració puntual d'altres timbalers.

La darrera etapa dels Macaris, és la més llarga i abasta el període de 20 anys que va entre 1965 i 1985. Aquest nou període té com a formació estable Albert Jané i Joan Domingo, com a primer i segon grallers, i Josep Sonet i Ivern, *Peces*, com a timbaler. Quan per raons de feina, el *Peces* no els podia acompanyar, la colla havia recorregut a timbalers esporàdics com Jacint Plana i Plana, *Cinto de Puigpelat*, que ja havia tocat amb el *Carbassó* en la darrera etapa dels Astons; Josep Vernet i Esqué, *Vernet de Tarragona*; o el vendrellenc Jaume Vallès i Güell, *Moliner*, reconegut bateria de diferents formacions i orquestres de l'època, i que el 1983 entra a formar part de Les Gralles del Baix Penedès.

Salvador Arroyo i Julivert

salutació

Des de l'any 2006, l'Auditori Pau Casals organitza un concert de gralles dins del Cicle de Tardor amb la voluntat de mantenir el record i el mestratge dels grallers i els timbalers històrics.

Enguany es torna a fer un homenatge als Macaris, però aquesta vegada per commemorar el 60è aniversari de la seva creació. En aquest programa trobareu referències sobre la trajectòria d'aquest grup i dels grallers i timbalers que n'han format part en diferents etapes, fins a l'any 1985.

La importància dels Macaris en la història de la música de gralla al Vendrell és notòria, com ho és també la d'altres músics populars que durant anys han estat l'ànima de les nostres festes i celebracions i que seran reconeguts, no en dubtem, en les edicions vinents d'aquest cicle.

Aprofito aquestes línies per encoratjar, un any més, els actuals grallers a continuar la tasca i a mantenir viva la tradició dels grans grallers vendrellencs.

Així doncs, gaudiu del concert i deixeu-vos emocionar pel so de la gralla.

Benet Jané i Palau
Alcalde del Vendrell

presentació

Per quart any consecutiu, el Patronat Municipal Auditori Pau Casals, en el marc del Cicle de Tardor, ofereix el concert **Música de gralles al Vendrell**, amb l'objectiu d'homenatjar grallers i grups de gralles de la vila, recuperar peces del seu repertori, i estrenar i difondre noves composicions per a gralla.

Els concerts **Música de gralles al Vendrell**, que coincideixen amb la Fira de Santa Teresa, tenen com a trets característics, la participació dels grups de gralles del Vendrell, que actualment són Les Gralles del Baix Penedès i els grallers Tocats de canya; la participació d'un grup de gralles de reconeguda qualitat, que enguany són Els Ganxets, grallers del Baix Camp; i l'encàrrec de composició d'una peça original per a gralles, i la seva estrena i publicació: i en el concert d'enguany s'hi estrena l'obra *Temps*, composta per Joan Cuscó, i es presenta l'edició d'una selecta d'obres seves que, amb el nom de *L'argolla*, han editat el Patronat Municipal Auditori Pau Casals i Clivis.

El concert de **Música de gralles al Vendrell** de 2009, el dediquem al grup de grallers Els Macaris del Vendrell, que enguany ja han complert seixanta anys, des de la seva creació al 1949.

El Vendrell, octubre de 2009

Les Gralles del Baix Penedès

El lleig, marxa (arr. Adrià Grandia, 2009)

Val7 amable, Jordi López Serra,
El Vendrell, 2004

Golondrina mensajera, cançó ranxera,
Alfonso Esparza Oteo, ca. 1938
(arr. Grallers de la Torre, 2009)

Marieta de l'ull viu, cuplet, Cànida Pérez
Martínez, ca. 1920 (arr. Jaume Vidal)

Grallers: Carles Bo, Adrià Grandia,
Carles Guasch, Jordi Inglès Bero,
Jordi López, Rosa Maria Marcè
i Miquel Rovira

Timbaler: Xavier Ollonarte

Amb la col·laboració de
Dani Cañellas al timbal

Tocats de Canya

Vals Rosita, *En este vals* (Arr. Jaume Vidal i
Vidal)

El urbano, xotis, Francesc de Paula Bové,
16 d'octubre de 1908

Artajona, jota, Teófilo Apesteguia (s. a.)

Los Tarraconenses, Rigodons, Feliu Monné,
i Batallé, 5 d'agost de 1902

Grallers: Pere Esteban, Joan Figueras,
Felip Nin i Jesús Trayner

Timbaler: Àngel Aunió

Ganxets, grallers del Baix Camp

Olé, vals-jota (arr. Isidre Borrell)

Cuando era niña y jugaba, preludi de la jota
Luchando tercios y rudos, de la sortida de
Gigantes y cabezudos, sarsuela,
Manuel Fernández Caballero, 1898

Balsa de aceite, fragment de la sarsuela de
Vicent Lleó Balbastre, 1908

Bagatelles núm. 1, 2 i 3, de *Cinq bagatelles
pour trois Tompettes*, Pierre Max Dubois,
1957 (arr. Daniel Carbonell, 2009)

Lliri d'aigua, fantasia amb variacions,
Feliu Monné i Batallé, 14 de setembre de
1917

Temps, suite, Joan Cuscó i Clarassó, Barce-
lona i Vilafranca del Penedès, 16-19 d'abril de
2009 (estrena)

Grallers: Maria Boixadera, Daniel Carbonell i
David Gàzquez

Timbaler: Albert Carbonell

Peça conjunta de tots els grups

Americana dels Felius, Pere Olivé i Borrut,
Feliu (s. a.) (arr. Els Macaris)

Comentari de les peces

Primera part

Les Gralles del Baix Penedès

El lleig

Marxa

Aquesta peça, que també pertany al repertori dels Macaris i el dels Felius, i que s'ha extret de l'enregistrament esmentat abans, segons Jaume Esteve, *Casalta*, és una marxeta, de la qual no saben el nom, però que anomenaven així perquè era força difícil. A partir d'una breu introducció escalada, s'inicia una animada primera frase en Do major, que es repeteix, i dona pas a la segona part de la peça en Fa major, més majestuosa i amb aires de pasdoble. L'arranjament és d'Adrià Grandia, del 2009.

Val7 amable

Jordi López, El Vendrell, 2004

Aquest vals, que va ser estrenat per Les Gralles del Baix Penedès el dia 27 de juliol de 2007 a la plaça Vella del Vendrell, és un alegre valset per a gralles, que té una estructura i un aire força nostrats.

Està organitzat en dues parts, amb dues frases de 8 compassos cadascuna, formades per dos grups de 4. Al llarg de la primera part es desenvolupa i diversifica el tema que s'exposa en els 4 primers compassos, i dona entrada a la segona amb unes síncopes descendents que es recuperen a la coda final. La segona part, que té la mateixa, és més melòdica i incorpora força notes de transició melòdica i tonal. La peça retorna a la primera part, per acabar en una coda.

Golondrina mensajera

Alfonso Esparza, 1938?

Cançó ranxera amb aires de vals, composta per Alfonso Esparza Oteo, 1938? (Aguascalientes, 2 d'agost de 1894 - Ciudad de México, 31 de gener de 1950), que comença dient: "Vuela hacia allá / agraciada golondrina / toma esta carta / y a mi amada se la llevas...". Esparza també va compondre les conegudes cançons *Un viejo amor*, *India bonita*, *Albur de amor*, *Frou-Frou* y *Agua le pido a mi Dios*.

Aquesta peça que pertany al repertori dels Macaris i prové del dels Felius, s'ha extret de l'enregistrament de recerca musical que Xavier Bayer i Xavier Orriols van fer als Macaris el 26 de maig de 1988, i està arranjada pels Grallers de la Torre al 2009. Les aportacions del repertori dels Astons al dels Macaris, les va fer Albert Jané, *Carbassó*, en reincorporar-se a la colla al 1964, després de tocar uns anys amb els Astons.

Marieta de l'ull viu

Càndida Pérez Martínez, ca. 1920

Cuplet composta per la cançonetista i compositora olotina Càndida Pérez Martínez (Olot, 1893-1989), a partir de la melodia popular *Baixant de la Font del gat*, que fou popularitzat per la cupletista menorquina Pilar Alonso. Càndida Pérez, també és l'autora de la música dels cuplets *Les caramelles* i *La fornera de la Ronda*, amb lletra de Joan Misterio, pseudònim de Joan Casas Vila, del manllevat *Ball de rams*, i *La muller d'en Manelic*, basada en *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà, amb la lletra de Rossend Llorba. La lletra de la *Marieta*

de *l'ull viu*, de Faust Casals, diu a la tornada: “Jo sóc la criticada Marieta, / que retreu aquest cant amb picardia, / i amb el mateix soldat, si no hi hagués anat, / jo encara tornaria a anar a la Font del Gat.”

Aquest cuplet va formar part de l'obra de teatre *Baixant de la Font del Gat o la Marieta de l'ull viu*, escrita per *Amichatis* (Josep Amich Bert) i Gastó A. Mantua, que es va estrenar a Barcelona el 15 d'abril de 1922, de la qual posteriorment es va fer una pel·lícula amb el mateix nom, que es va estrenar al Teatre Olympia, del Paral·lel de Barcelona, el 4 de juny de 1927.

Escriu Joan Amades que, en una missió de recerca per a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, realitzada juntament amb Joan Tomàs, el 1928 al Vendrell, amb motiu d'entrevistar la colla de grallers Els Romees, "tot just baixats del tren, va ferir les nostres orelles el so estrident de les gralles, i en efecte, tot just sortir de l'andana, veiérem passar, per davant de la placeta que hi ha al peu de l'estació, un carro tot enramat amb herbei verd dintre del qual hi havia la colla de grallaires tocant els aires del conegut cuplet, fet a base de la tonada popular, conegut per **La Marieta de l'ull viu**. [...] Aquella singular serenada tenia per objecte el reclam d'una pel·lícula que amb aquest nom figurava l'argument d'una comèdia estrenada temps enrere en la qual es pinten alguns costums del caient barceloní. Confessem que ens va fer molta gràcia veure als nostres admirats Romees en el comès d'una tasca tan prosaica com l'anunci d'una pel·lícula, muntats dalt d'un carro i voltant per tots els carres i places del Vendrell, deixant sentir els aires de la xiroia tonada de regust popular" (Massot, 1998, 199).

L'arranjament del cuplet és de Jaume Vidal, *Carboner*.

Tocats de Canya

Vals Rosita, En este vals,

Juan de Dios Páez? (arr. Jaume Vidal)

Vals, d'origen desconegut, que pertany al repertori de Josep Mercadé, *Astor*, i que Albert Jané, *Carbassó*, va aportar al repertori dels Macaris, en el seu retorn de 1964. L'arranjament és de Jaume Vidal, *Carboner*.

És una peça organitzada en dues parts. En la primera s'exposa el motiu força tranquil, que és molt propi de l'entrada dels valsos, el qual es repeteix en un to inferior i alguna modificació, tot retornant-hi amb variacions. Us compassos final donen pas a la segona part. Aquesta és més alegre i saltironada, i també té quatre frases. En la primera s'exposa el tema, i les altres tres el van recreant, variant i ornamentant, amb canvis tonals i notes transicionals, per retornar a la primera part, tot finalitzant-la en una coda.

El urbano

Francesc de Paula Bové, 16 d'octubre de 1908

Xotis compost pel mestre de capella i compositor Francesc de Paula Bové i Trius (Vilafranca del Penedès, 1876 - 1950). Bové, a més de compositor de música religiosa, sardanes, ballables per a gralla, etc., també fou recopilador de música popular, com ho mostra el seu llibre *El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars*, editat al Vendrell, al 1926.

Bové el va compondre per la colla de grallers els Tabola, de Viloví. És un xotis molt alegre, estructurat en tres frases, un trio que es repeteix després de retornar a algunes frases anteriors, i una coda final. Amb un ritme binari, s'inicia en Do major, tot modulant a Sol en el trio, i recuperant el Do al retorn i la coda. Destaquen els recursos d'incrementos tonals, els jocs de diàlegs, sobretot al trio,

i les populars harmonies paral·leles, a terceres, i algunes a sextes.

Artajona

Teófilo Apesteguia

És una animada jota, que agafa el nom del poble navarrès.

Los tarraconenses, Rigodons

Feliu Monné i Batallé, 5 d'agost de 1902

Feliu Monné (Olesa de Montserrat, 15 de febrer de 1864 - Esparreguera, 23 de gener de 1935), intèrpret de piano, orgue i volí, i fructífer compositor de música religiosa, sardanes, caramelles i ballables (pasdobles, polques, valsos-jota...), va compondre aquesta sèrie de cinc rigodons (ball de l'estil de les contradanses) dedicats als tarragonins.

Són cinc peces binàries, que tenen un marcat estil popular, en les quals Monné juga amb obstinats i arpegiats a la tercera veu, els diàlegs entre la primera i la segona, les imitacions i les evocacions d'aires tradicionals.

Segona part

Ganxets, grallers del Baix Camp

Olé

Vals-jota d'origen desconegut, arranjat per Isidre Borrell, arranador de peces de la colla de grallers Els Bastarons de Vila-rodona, de finals del s. XIX - segona dècada del s. XX.

Quando era niña y jugaba

Manuel Fernández Caballero, 1898

Preludi de la jota Luchando tercós y rudos, de la sortida de la sarsuela còmica en un acte Gigantes y cabezudos, amb música de Manuel Fernández

Caballero (Múrcia, 14 de març de 1835 - Madrid, 26 de febrer de 1906), i llibret de Miguel Echegaray Eizaguirre (Quintanar de la Orden, 1848 - Madrid, 1927), que es va estrenar al Teatro de la Zarzuela de Madrid el 29 de novembre de 1898.

Aquesta jota, d'aires populars, i que forma part del repertori del Bastarons, té alguns tocs de virtuosisme, pertany a l'escena III del quadre tercer, i s'anomena així, perquè la Pilar canta: "Luchando tercós y rudos, / grandes para los reveses, / somos los aragoneses / gigantes y cabezudos."

Balsa de aceite

Vicent Lleó Balbastre, 1908

Fragment de la sarsuela composta per Vicent Lleó (València, 5 de setembre del 1873 - Madrid, 16 de desembre del 1922), amb llibret de Sinesio Delgado (Támara de Campos, 12 de desembre de 1859 - Madrid, 13 de gener de 1928). Lleó va ser compositor de moltes sarsueles, entre les quals cal destacar *La Corte de Faraón*, de 1910.

En aquest fragment de la *Balsa de aceite*, que també pertany al repertori del Bastarons, destaca l'estil clàssic de la sarsuela castellana, amb aires de pasdoble, i els saltironats propis de les veus femenines.

Bagatelles 1, 2 i 3,

de *Cinq Bagatelles pour trois Trompettes*

Pierre Max Dubois, 1957

Pierre Max Dubois (Graulhet, Tarn, 1 de març de 1930 - Rocquencourt, 29 d'agost de 1995), compositor francès deixeble de Darius Milhaud, que, com es diu a la Wikipèdia, "lluny de deixar-se influenciar pels corrents musicals del segle XX, va compondre una música tonal i melòdica".

Els arranjaments per a gralles són de Daniel Carbonell, de 2009.

Lliri d'aigua

Fantasia amb variacions

Feliu Monné i Batallé, 14 de setembre de 1917

Ja hem dit que Feliu Monné (Olesa de Montserrat, 15 de febrer de 1864 - Esparreguera, 23 de gener de 1935), va ser intèrpret de piano, orgue i volí, i fructífer compositor.

Aquesta fantasia virtuosística de Monné, com diuen J. Crivillé i R. Vilar, està estructurada amb una introducció, un temps de bolero i un de masurca, al qual segueixen “tres atrevidíssimes variacions” sobre la masurca. La tercera, la més llarga i que dóna alternativa a la primera veu, conclou amb final a temps de vals.

Per alguns grallers, aquesta peça és representativa del que se n'han dit peces per a gralla compostes amb piano.

Un exemplar de la partitura, signada per l'autor i amb la indicació “Queda prohibido tocar y sacar copia sin el permiso del autor”, forma part del que en algun moment hem anomenat *Repertori de la Barceloneta Alta*, que Jaume Nin, *Clavetaire*, va trobar en l'ensorrament d'una casa del Vendrell.

Temps

Suite per a gralles i timbal en quatre moviments

Joan Cuscó i Clarassó, Barcelona i Vilafranca del Penedès, 16-19 d'abril de 2009

Peça en homenatge a Albert Jané, *Carbassó*; Joan Domingo, *Macari*; i Jaume Esteve, *Casalta*, els Macaris, encàrrec de Les Gralles del Baix Penedès i l'Auditori Pau Casals.

Diu l'autor que “en aquesta obra rememorem la possibilitat del temps –a través de la música, que és, sobretot, una construcció temporal–, i ho fem a través dels quatre elements de la vida (biològica, material o cultural): la terra, el foc, l'aire i l'aigua. De quatre elements que simbolitzen quatre modes d'ésser i quatre formes de vida

que en la realitat s'entrellacen adquirint expressió temporal.”

El primer moviment, *Terra*, és binari, està en La menor i té un crescendo d'inici a fi. El comença lentament la tercera gralla, i al compàs 8 se li afegeix la segona, creant una atmosfera d'acords i diàlegs que porten fins al compàs 17, en el qual la primera gralla exposa el tema del moviment. Aquest tema es repeteix diverses vegades, amb variacions, ornamentacions, imitacions i resolucions diferents, i sovint està complementat amb notes llargues i contratemps. Quatre compassos de notes descendents fan retornar a l'inici del moviment, el qual, en la seva repetició, finalitza amb l'entrada del timbal, que, amb un solo de nou compassos, porta al segon moviment.

El segon moviment, *Foc*, està en Do major i compàs compost 7/8, i s'hi indica que ha de ser “agitats-feréstec”. La seva melodia reprèn un estil més melòdic i un aire d'americana, en el qual els contratemps creen un divertit joc de contrastos i harmonies. Un fragment d'entrada progressiva de les tres gralles porta a una cadència, a la qual segueixen diversos acords puntejats que conclouen el moviment. El timbal exerceix gairebé de quarta veu, amb un treball molt virtuosístic.

El tercer moviment, *Aire*, també està en Do major, però té ritme ternari, i s'inicia amb el ritme del timbal, al qual s'hi afegeixen les tres gralles, amb una calmada harmonia que juga entre dos graus, en la que les modulacions creen un clima de certa tensió. Tot seguit s'inicia un petit vals lleuger, que de forma força dialogada retorna a la melodia inicial.

El quart moviment, *Aigua*, manté el ritme ternari del moviment anterior, així com la forma de vals, però amb la tonalitat de Sol major, i acompanyament de notes llargues. Després del primer fragment, el moviment passa a Do Major, iniciant-se un vals-jota, que, tant en la melodia com en el tractament, com en l'harmonització, recorda les

peces del repertori dels grallers antics, com Els Macaris.

(Text extret de: Quintana, Jordi; GRANDIA, Adrià. "Comentari de les peces". En: CUSCÓ, Joan. *L'argolla*. Barcelona: Clivis, 2009)

Peça conjunta de tots els grups

Americana dels Felius,

Pere Olivé i Borut, Feliu (s. a)

Pere Olivé Borrut, *Feliu* (El Vendrell, 26 de gener de 1869 - 23 d'agost de 1945), va començar a tocar la gralla cap al 1890, fundant la colla dels Felius, que no deixà fins al 1941. Mentre treballava a la vinya, s'inventava les peces, les memoritzava i després Carles Mañé i Jané, *Arlà*, les transcrivía .

Aquesta peça, també està recollida en l'enregistrament que X. Bayer i X.r Orriols van fer als Macaris el 1988. Els Macaris comenten que la va compondre Pere Olivé, *Feliu*, que havia pertangut al repertori dels Felius, i que la van aprendre directament d'ells.

La transcripció de l'enregistrament és de Jordi Inglès, *Bero*, 2004, i de *Ço del Botafoc*, 2006.

Textos: Jordi Quintana Albalat

Referències

ARROYO, Salvador. "Els grallers del Vendrell: dels primers noms a les primeres colles (1784-1926)". *Miscel·lània Penedesenca*, XXI, p. 199-266, 1996 (Comunicacions presentades a les 8es Jornades d'Estudis Penedesencs celebrades a Sant Pere de Ribes els dies 2, 3 i 4 de juny de 1995) (Versió en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaPenedesenca/>>, [Consulta: 7 setembre 2009]).

ARROYO, Salvador. "Els grallers del Vendrell: les colles de la Renaixença castellera (1906-1936)". *Miscel·lània Penedesenca*, XX, p. 593-634, 1995 (Comunicacions presentades a les 7es Jornades d'Estudis Penedesencs celebrades a Sant Sadurn d'Anoia els dies 3, 4 i 5 de juny de 1994), (Versió en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaPenedesenca/>>, [Consulta: 7 setembre 2009]).

BAYER, Xavier. (ed.). *Feliu Monné i Batallé (1864-1935). Músiques per a gralla*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 2000.

CRIVILLÉ, Josep; VILAR, Ramon. "Comentari musical". En: BAYER, Xavier. (ed.). *Feliu Monné i Batallé (1864-1935). Músiques per a gralla*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 2000.

CRIVILLÉ, Josep; VILAR, Ramon. "Comentari musical". En: CUSCÓ, Joan. (ed.). *Francesc de Paula Bové (1875-1950): Músiques per a dues gralles*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 2001.

CUSCÓ, Joan. (ed.). *Francesc de Paula Bové (1875-1950): Músiques per a dues gralles*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 2001.

CUSCÓ, Joan. *L'Argolla*. Barcelona: Clivis, 2009.

FONTANALS, Blai. (ed.). *Nosaltres, els grallers*. Barcelona: Escola de Grallers de Sitges, 1996.

MASSOT, Josep. (ed.). *Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Materials. Volum VIII. Memòria de missions de recerca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, p. 199 (Fragments en línia a: <<http://books.google.es/books?hl=ca>>, [Consulta: 7 setembre 2009]).

OLIVÉ, Roser; et al. *Repertori d'en Jaume Vidal i Vidal, músiques per a gralla*. Barcelona: DINSINC, 1992.

PALOMAR, Salvador. (2003). "Una aposta per la gralla i la qualitat". En: BOIXADERA, Maria; CARBONELL, Daniel; GÁZQUEZ, David; OLIVÉ, Pere. (eds.). *Músiques del temps. Repertori per a gralla i timbal*. Reus: Ganxets.

RAMILO, Carme. "Baixant de la font del Gat". Presència, núm. 1695, p. 16-19, 2004 (suplement del diari *El Punt*, Girona, 20-26 agost 2004), (Versió en línia a: <http://www.ub.edu/ntae/candida/Baixant_de_la_Font_del_Gat_C_Ramilo.pdf>, [Consulta: 7 setembre 2009]).

Sobre els grups

Les Gralles del Baix Penedès

L'embrí de Les Gralles de Baix Penedès, el trobem en l'anomenada Colla del Carboner, que va funcionar entre el 1944 i el 1949 i que va estar formada per Jaume Vidal, *Carboner*; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*; Josep Sonet, *Peces*, i Jaume Esteve, *Casalta*.

La primera època de Les Gralles del Baix Penedès va des de la creació formal del grup a càrrec de Jaume Vidal, *Carboner*, el 1970, fins al 1980, essent els seus membres Jaume Vidal, *Carboner*; Joan Jané, *Merenguet*; Eduard Vericat; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, i Joan (*Baltasar*) Vidal, *Tof*. El 1976 s'hi va incorporar Jordi Inglès, *Bero*.

La segona època va començar el 1980, quan a les gralles s'hi van incorporar Josep Joan Pellejà, *Pelle*; Gerard Guinovart, *Guino*; Carles Guasch; Miquel Rovira; Carles Bo i Joan Manyer. Al llarg dels anys vuitanta també s'hi van anar incorporant altres grallers com Pere Marcé; Joan Ramon Ivern i Jordi López; les primeres gralleres, Anna Nin i Rosa Maria Marcé, i posteriorment Montse Meneses; i altres timbalers com Gerard Ramon, Eduard Miravall, Rafael Claramunt i Jaume Vallès. Tots ells van poder gaudir del mestratge directe de Jaume Vidal, el *Carboner*, o el *Maestro*. Darrerament alguns d'aquests grallers tornen a assajar i actuar autoanomenant-se *Juràsics*.

La tercera època de les Gralles del Baix Penedès, l'actual, està formada per alguns grallers i timbalers de la segona, i acull als i les joves que, bé amb gralla o bé amb timbal, s'hi han anat incorporant a partir del 1990.

Tocats de Canya

El 1998, els Grallers dels Gegants i Nans del Vendrell van crear el grup Tocats de Canya, per diferenciar la seva feina, com a acompanyants dels Gegants i dels

Nans, de la de grallers de cercaviles, d'acompanyament de balls i de concerts.

Els seus membres fundadors són Pere Esteban, Joan Figueras, Anna Ibarz, Felip Nin i Jesús Trayner a les gralles, i Àngel Aunió al timbal

Ganxets, grallers del Baix Camp

Ganxets, grallers del Baix Camp, neix l'any 1990 a Reus amb membres provinents de formacions musicals diverses. Amb aquesta formació han estat presents en les festes més representatives de Catalunya. També en algunes ocasions han participat en actes i festes d'arreu de l'Estat espanyol i Europa.

Els Ganxets han apostat al llarg de tota la seva trajectòria per la recuperació de les gralles llargues –amb fort arrelament a Reus– i per la conservació i difusió del repertori de l'època daurada de la gralla (s. XIX-XX).

Com diu Salvador Palomar, la trajectòria dels Ganxets com a “músics no es pot desvincular de la funció social de l'instrument i d'una perspectiva cultural que, avui, és absolutament necessària per entendre la seva vitalitat. [...] Ganxets opta per la gralla i per la qualitat. [...] Ganxets ha optat per la sonoritat de les velles inxes, però també per la recerca d'un acompanyament rítmic equilibrat i autòcton. Equilibri i matisos que es copsen més clarament quan interpreten peces que, per molt conegudes, possibiliten apreciar aquesta diferència qualitativa essencial. Però si la funció del graller és tocar, el compromís o la passió de Ganxets els ha portat una mica més enllà en la valoració i la difusió de l'instrument.”

Els membres de la formació actual són: Daniel Carbonell (gralla dolça primera), Maria Boixadera (gralla dolça segona), David Gázquez (gralla baixa) i Albert Carbonell (timbal).

AJUNTAMENT
DEL VENDRELL

AUDITORI
PAU CASALS

Col·laboren:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

